

Išsėtinė sklerozė - neišgydoma, bet pažabojama

Miglė REMEŠKEVIČIŪTĖ

Darbingiausio amžiaus žmonės, užklupti klastingos ligos - išsėtinės sklerozės - ligos pradžioje linkę apie ją tylėti. "Laiku nesikreipus į specialistus, prarandama daug galimybių pristabdyti ligą", - perspėja gydytojas neurologas Andrius Kazlauskas.

"Valstybė turėtų įvertinti, kas brangiau kainuos – pasirūpinti darbingo amžiaus žmonėmis, skiriant jiems išsėtinės sklerozės eigą lėtinančius vaistus, ar vėliau mokėti pašalpas savimi pasirūpinti negalintiems prie invalido vežimėlio prikaustytiems neįgaliesiems bei juos prižiūrintiems asmenims?" - sako gydytojas neurologas Andrius Kazlauskas.

Autorės nuotr.

"Apnuogina" nervines skaidulas

Išsėtinė sklerozė – lėtai progresuojanti centrinės nervų sistemos liga, pažeidžianti sveikas ląsteles ir audinius bei sukelianti funkcijų audinių ir organų pažeidimus ar net sutrikdanti kai kurias organizmo funkcijas. Taip nutinka tuomet, kai organizmo imuninė sistema neatpažįsta savo sudedamųjų dalių ir imuninės sistemos ląstelės ima atakuoti nuosavas ląsteles bei audinius. Kai tai atsitinka, apsauginis sluoksnis – centrinės nervų sistemos dangalas mielinas, esantis aplink nervų skaidulas centrinėje nervų sistemoje - yra tiesiog suardomas. Šis pažeidimas ima trukdyti nervinių ląstelių sąveikai ir sukelia išsėtinės sklerozės simptomus.

Liga neigiamai paveikia daugelį centrinės nervų sistemos vietų: galvos ir nugaros smegenyse atsiranda nervinių skaidulų pažeidimo židinių, palaipsniui vystosi atrofiniai pokyčiai. Nuo pažeistos galvos ir nugaros smegenų srities priklauso, kokie simptomai pasireikš.

Liga puola jaunus žmones

Neretai išsėtinė sklerozė tapatinama su senatvine skleroze, tačiau tai nėra ta pati liga. Išsėtinė sklerozė serga tie, kurie dar gali ilgai gyventi, nuveikti daug gerų darbų, ką nors sukurti. Išsėtinė sklerozė moterims diagnozuojama dukart dažniau nei vyrams. Tai - 20-40 metų žmonių liga, tačiau kodėl ji puola jaunus žmones, iki šiol nėra tiksliai nustatyta.

Amerikiečių mokslininkai teigia, kad neurotropinis virusas, sukeliantis išsėtinę sklerozę, neatsparus dideliam šalčiui bei karščiui, todėl, anot jų, šia liga beveik nesergama Afrikoje, tolimojoje šiaurėje, Azijoje. Tačiau tai yra viena iš daugelio hipotezių, kuriai įrodyti trūksta patikimų mokslinių tyrimų. Vidutinio klimato zonos srityse, kurioms priklauso ir mūsų šalis, ši liga ypač paplitusi. Lietuvoje šia liga serga 55 iš 100 tūkstančių gyventojų.

Manoma, kad išsėtinei sklerozei atsirasti įtakos turi paveldimumas, alergija, medžiagų apykaita, imuniniai sutrikimai, stresas ir netgi mikroelementų, pavyzdžiui, vario, stoka dirvožemyje, žmogaus amžius, rasė, geografinė padėtis, klimatas ir daugelis kitų veiksnių.

Mėgsta slapukauti

Anot neurologo, nekalti sveikatos sutrikimai gali būti rimtos ligos pradžia. Nustatyti išsėtinę sklerozę išties nėra lengva, nes liga neturi nė vieno tik jai būdingo bruožo. Gana ilgai ankstyvojoje ligos stadijoje gali nepasireikšti jokių jos simptomų.

Pirmieji galimi ligos požymiai: staigus regėjimo susilpnėjimas, pusiausvyros sutrikimas, be aiškios priežasties atsirandantis nuovargis, galvos svaigimas, galūnių tirpimas, nepaaiškinamas skausmas, ypač veido bei nugaros srityse, ir panašūs simptomai, dažnai priskiriami ir kitoms ligoms.

Gyvenimo tempas neretai neleidžia sureikšminti ligos požymių, todėl į gydytojus kreiptis pagalbos neskubama. Medikas perspėja, jog netikėtai atsiradusių negalavimų nedera priskirti nuovargiui, dideliam krūviui ar nuolatiniam stresui. Pirmieji išsėtinės sklerozės požymius gali pastebėti bendrosios praktikos gydytojai, kurie pacientą siunčia neurologo konsultacijai. Liga diagnozuojama išsėtinės sklerozės centruose.

Baimę įveiksite kalbėdami

Žinia, jog žmogus serga išsėtine skleroze, pirmiausia jam sukelia šoką. Po to atsiranda ligos neigimas, dar vėliau – baimės jausmas. Kiekviena problema pradedama spręsti tik tuomet, kai apie ją kalbama, todėl nesidrovėdami kalbėkite su gydytoju apie atsiradusius pojūčius, simptomus, abejones, baimę, kuri dažnai kyla dėl nežinios.

Nuolatinis baimės jausmas gali labiau pakenkti gyvenimo kokybei nei patys ligos simptomai. Blogiausia tai, jog baimė gali kartotis. Dėl nuolatinės baimės, nežinios, nerimo sergančiuosius išsėtinė sklerozė ima kamuoti depresija, kuri diagnozuojama dažniau, nei sergant kitomis lėtinėmis ligomis.

"Būtinai kalbėkite apie savo išgyvenimus, - pataria gydytojas. - Tokiu būdu gausite daugiau informacijos apie jus užklupusią ligą. Tai padės suprasti, kad visi nemalonūs pojūčiai yra tik liga, o ne pasaulio pabaiga."

Liga prasideda iš lėto

Nuovargis yra vienas dažniausių išsėtinės sklerozės simptomų, pasireiškiančių dviem trečdaliui ligonių bei trunkantis mėnesį

ar ilgiau.

Nuovargis veikia ir regėjimą. Akies optinio nervo uždegimas yra vienas dažniausių išsėtinės sklerozės simptomų. Dažniausiai atsiradęs miglotas, dvigubas matymas, spalvų skyrimo praradimas, kaskart vis stiprėjantis skausmas už akies pasireiškia dėl ligos poveikio regos nervui ir galvos smegenims.

Raumenų sustingimas, silpnumas, jėgos praradimas, galūnių spazmiškumas bei kiti motorinės funkcijos sutrikimai sukelia laipsniškai stiprėjantį skausmą, todėl judant gali prireikti artimųjų pagalbos. Ima varginti pusiausvyros bei koordinacijos problemos: pasunkėjęs vaikščiojimas bei drebinėjimas. Kai liga pažeidžia smegenų dalį, atsakingą už judesių koordinavimą, sutrinka pusiausvyros palaikymas.

Daug metų buvo manoma, jog skausmas nėra būdingas išsėtinės sklerozės požymis, tačiau ūminis ir lėtinis skausmas vienu metu yra būdingas daugeliui sergančiųjų šia liga. Skausmo stiprumas vyrauja nuo švelnaus iki nepakeliamo. Be skausmo sąnarių, raumenų, sausgyslių, raiščių srityje, gali pasireikšti smūgiuojantis skausmas veido srityje, pavyzdžiui, kai būna pažeisti veido nervai. Dažniausia skausmo rūšis šios ligos atveju – lėtinis neurogeninis skausmas, kurį sukelia patologiniai nervų signalai, generuojami ligos pažeistose galvos bei nugaros smegenų vietose.

Pasitaiko atvejų, jog kai kurie ligoniai patiria keistus pojūčius: jaučia niežulį, dilgčiojimą, nutirpimą, šaltį ir pan. Sergantįjį ima varginti šlapinimosi bei tuštinimosi sutrikimai. Ypač dažni būna šlapinimosi sutrikimai, pasireiškiantys nevalingu šlapinimusi. Tuštinimosi sutrikimai būna retesni, išskyrus vidurių užkietėjimą, kuris atsiranda vėlesnėse ligos stadijose dėl fizinio aktyvumo sumažėjimo. Neretai ima varginti seksualinės problemos: vyrai skundžiasi impotencija, o moterys - jautrumo praradimu.

Ligos eiga priklauso nuo jos formos

Esant pradinei ligos stadijai, net kelerius metus iš eilės gali nebūti visiškai jokių simptomų, nors ligos paūmėjimai yra visiškai nenusipėjami – nauji ir jau anksčiau buvę simptomai gali atsirasti staiga, trukti keletą dienų ar net savaičių, po to vėl pranykti. Vėliau liga pereina į antrinę progresuojančią ligos formą, galinčią nuolat progresuoti. Pirminė progresuojanti išsėtinė sklerozė, kuriai nuo pat ligos pradžios būdingas nuolatinis progresavimas, pasitaiko itin retai – tik 10 proc. pacinetų. Jos metu nebūna paūmėjimų ar pagerėjimų. Simptomai nuolat ryškėja, todėl ir negalė laipsniškai didėja. Gerybinė išsėtinė sklerozė pasireiškia vienu nedideliu paūmėjimu ir vienu galimu papildomu atkryčiu. Antrasis paūmėjimas gali pasireikšti net po 20 ar daugiau metų, o tuo laiku liga nelabai progresuoja.

Sudėtinga diagnostika

Tolimesnei ligos eigai labai svarbi ankstyva ligos diagnozė. Galime pasidžiaugti, kad neurologai dabar turi visas galimybes diagnozuoti išsėtinę sklerozę. Ligonio išklausa bei įvertinimas naudojant neurologijos plaktuką, akių dugno ištyrimas leidžia daryti prielaidą, tačiau galutinį atsakymą dabar pateikia, diagnozę patvirtina arba paneigia moderniausias diagnostinis tyrimas – magnetinio rezonanso tomografija. Šio tyrimo metu galvos bei nugaros smegenyse matomi lengvai atpažįstami uždegimo ir smegenų dangalo suirimo židiniai. Ligai diagnozuoti gali būti atliekamas ir smegenų skysčio laboratorinis ištyrimas.

Gdyti nuo pat pradžių

Anot neurologo, kiekvieną ligą svarbu kuo anksčiau nustatyti ir pradėti gydyti, tačiau tai itin svarbu išsėtinės sklerozės atveju, kadangi tik laiku pradėtas gydymas gali padėti pasiekti gerų rezultatų. Liga nėra užkrečiama ir nebūtinai sergantįjį atveda į invalido vežimėlį, nors iki šiol yra nepagydoma. Gyvenimo trukmei išsėtinė sklerozė įtakos turi nedaug, tačiau savo ateities perspektyva liga gąsdina ne vieną – kuo ilgiau sergama, tuo didesnė neįgalumo tikimybė. Patekus pas specialistus pavėluotai ir progresavus ligai, veiksmingo gydymo praktiškai nebėra. Gydymas priklauso nuo individualių sergančiojo savybių, gretutinių ligų bei ligos formos. Sergantieji išsėtine skleroze gali mėgautis visaverčiu gyvenimu, tačiau turėtų nepamiršti reguliariai sportuoti, daugiau dėmesio skirti mitybai, informuoti apie savo ligą darbdavį bei savo artimuosius."

[Nevaisingumas nėra nuosprendis](#)

[Sveikatos receptus reikia pasirinkti patiems](#)

[Užklupus artritui gyvenimas nesustoja](#)

[Natūralumas užkerta kelią alergijai](#)